

Két pogány közt egy hazáért, a legnehezebb időkben is, a kerítésen kívül szorulva.

Ha a kerítést húzó, az illetéktelen illetékesek, a hatalom képviselői nem is, de a szavára figyelő, csendes többség, ha megkésve is, kifejezte elismerését a Győrffy István-, Erkel Ferenc-, Széchenyi-, és Magyar Örökség Díjával, a Prima Primissima címmel.

Vargyas Lajos hitt életének céljában, értelmében, mert hitt abban is, hogy a magyarságnak is van feladata, küldetése és célja.

A szétszórt por és hamu most szétszáll e hazában, és a porszemeket a déli szél felkergeti északra, Áj felé és keletre a Gyimesekbe... De én hiszem és vallom, hogy nemcsak pora marad itt, és szellemi hagyatéka él bennünk tovább, hanem a lényegéből is bejut valami oda, az Ő országába, aki a célt és olthatatlan vágyát is benne megteremtette.

Andrásfalvy Bertalan

Tanárom, Vargyas Lajos

Vargyas Lajostól, egykori szeretett igazgatóunktól és mestertinktől búcsúzom a tanítványok második és harmadik generációja nevében.

A Kodály alapította Népzene Kutató Csoport irányítását Vargyas Lajos 1970-ben vette át, és mindössze három évig, a csoport önállóságának megszűnéséig volt annak igazgatója.

Vargyas vezetésre teremtett, erős igazságérzettel megáldott, nagyformátumú ember volt, olyan kivételes személyiség, aki sem a hatalomvágyat, sem a hiúságot nem ismerte.

Igazgatásának néhány éve a mai napig is meghatározó jelentőségű a népzene-tudományban. Mint igazgató, szabad teret engedett az akkorra már személyileg is mindinkább elkülönülő részkutatásoknak, de határozott mederbe terelte azokat. Az egyéni és közösségi munkáknak irányt szabott és az eredményeket időről időre számon kérte. Fontosnak érezte fenntartani a heti tudományos eszmecsere intézményét, az ún. plénumot. Fejlesztette a tudományos adminisztrációt, kialakította a hatalmas kéziratos népzenei gyűjtemény leltári rendjét. Biztosította a népzenei összkiadás – *A Magyar Népzene Tára* – folyamatosságát, elindította és szerkesztette a *Népzene és zenetörténet* köteteit. Kapcsolatokat épített és ápolt a külföldi magyar kutatókkal, de az éppen akkor kibontakozó népzenei mozgalom ifjú művelőivel is.

Bennünket, az akkori fiatal nemzedéket a népzene kutatás utánpótlásának tekintett és nevelt, minthogy ennek a tudományágnak, rövid néhány év kivételével, nem volt felsőfokú képzése a Zeneakadémián. Ez a Vargyas Lajos által, munkaidőben vezetett szakképzés (utánképzés) rendszeres tanórákat jelentett, önkéntes részvétellel. Először az alapvető szakkönyveket dolgoztuk föl a legteljesebb részletességgel, majd végighallgattuk és elemeztük az egész magyar síráló-anyagot, de ugyanígy foglalkoztunk lapp, indián, ausztráliai bennszülött és afrikai zenével is. Munkakörünket és feladatainkat előrelátóan úgy jelölte ki, hogy azok hosszú távú kutatásokhoz vezettek, belőlük könyvek, disszertációk születtek.

Igazgatósága megszűntével egy darabig még a Zenetudományi Intézetben dolgozott, így a később odakerült fiatalok közül is többen tanítványai lehettek, ha más módon is. Eljártak kollégiumi előadásaira, egyetemi szemináriumaira, később pedig, sokunkkal együtt, a harmóniát sugárzó Vargyas-lakásra. Ide bármikor elmehettünk beszélgetni, tanácsot kérni. Tanítványainak pályáját jó szóval, biztatóssal, értő kritikával egyengette, támogatta, hivatali előmenetelüket azonban nem segíthette, hiszen – önéletrajzi könyvének címe szerint – mindig *Kerítésen kívül* élt, a hatalom védettséget nem élvezte, nem volt a hatalom részese.

Vargyas Lajos valójában a magasrendű művészet alkotásai között érezte magát otthon, legyen az zene, képzőművészet vagy irodalom.

A magyarság sorskérdéseivel foglalkozó költészet különösen sokat jelentett számára, melyet mi, tanítványai alig ismertünk. Széles körű tudását ezért örömmel osztotta meg velünk hosszú éveken át a feledhetetlen irodalmi felolvasó délutánokon. Kedvencével, Ady költészetével kezdte, majd visszakanyarodott Balassaiig, és onnan Weöres Sándorig, Csanádi Imréig haladt előre. Komolyan készült ezekre az alkalmakra. Kijelölte az életmű legfontosabb témaköreit, listába szedte a verseket, amiket különösen lényegesnek tartott, azokat aláhúzással jelölte, s amikor összegyűlt az egyre népesebb hallgatóság, a verseket felolvasta. Sőt nemritkán kívülről mondta, még olyan hosszú költeményeket is, mint a *Bolond Istók* vagy a *Csongor és Tünde*. Sajátos, egyéni tolmácsolásában a tartalom és forma valódi egyensúlya valósult meg: a versek ritmusa és zeneisége éppoly jelentőséget nyert, mint a mélyen átérzett mondanivaló. Életünk fénylő pontjai ezek a bensőséges, együttes művészi élmények.

Csoda-e, ha mindannyian oly sokat emlegetjük hálával és szeretettel Vargyas tanár urat? Elvesztésével óriási űr keletkezik mindannyiunkban, akik közel lehettünk a Tudóshoz és az Emberhez, Vargyas tanár úrhoz. De talán ne a veszteséget hangsúlyozzuk, hanem azt, ami lényéből és munkásságából ránk, közvetlen tanítványaira kisugárzott; annak igaz értékét, amivel minket életreszólóan megajándékozott.

Paksa Katalin

A beszédek elhangzottak 2007. október 29-én a Rákoskeresztúri temetőben.